

Hogyan „szanálni” Trianont?

„Ki szépen kimondja/ a rettenetet, azzal föl is oldja” – csengtek fülembé Illyés Gyula verssorai Tóthfaluba igyekezvén a Trianon a magyarság tudatvilágában elnevezésű tanácskozásra. S bár tudván tudtam, hogy Trianonról – Raffay Ernő: Magyar tragédia – Trianon 75 éve című könyvének és e tárggyal foglalkozó megannyi más, figyelmet érdemlő munkának az elolvasása után már aligha hallhatok valami újat, de azért reménykedtem, hogy a tanácskozás ezúttal nem áll meg a tények felsorolásánál, hanem az egybegyűltek a sorsdöntő kérdésre is megpróbálnak majd megnyugtató feleletet adni: „És most mit tegyünk, hogyan tovább?”

Sajnos, ez nem történt meg! Gambetta itt is idézett figyelmeztető tanácsát: „Sose beszélj róla, de mindig gondolj rá!” – mi csak részben fogadtuk meg, és még ennek is örülnünk kell, hiszen a Trianon óta eltelt nyolcvan-egynéhány év óta megszállóink-rabtartóink minden elképzelhető és elképzelhetetlen dolgot elkövettek, hogy töröljék egyéni és kollektív tudatunkból a szörnyű, talán csak Moháccsal összehasonlítható szerencsétlenséget és égbekiáltó igazságtalanságot. Trianonról megfélemedezni viszont annyit jelent, mint lemondani nemzeti önazonosságunkról, s az igazságtalan trianoni, valamint a negyed századra rá következő, nem kevésbé igazságtalan versailles-i béke jogtalan haszonélvezői éppen ezt követelték tőlünk pusztán életünk „nagylelkű” megkímélésének ellenében.

Ezért hát mégsem volt hiábavaló ez a tanácskozás, s ezért nem hiábavaló egyetlen könyv, egyetlen írás, újságcikk, de még a szemek titkos összevillanása sem, amely azt jelenti: „Emlékezz Trianonra!” Mert e végzetes sorscsapás óta eltelt immár 82 év alatt legalább három, rabságban élő magyar nemzedék cseperedett fel a területének és népességének kétharmadánál többet elvesztett haza határain túl, akiknek nem volt szabad még meg sem tudniuk, hogy miért lett belőlük a saját szülőföldjükön másodrendű polgár, elnyomott pária, netán „fehér bőrű néger”. S a múlt század negyvenes éveinek derekától az anyaország magyarságának

is egy olyan agymosáson kellett átesnie, amelynek célja a bolsevista „nemzetköziség” nevében a történelmi tudat teljes eltörlése, sőt „átformálása”. Ez az agymosás egyébként olyan hatékony volt, hogy hajdani magyarországi látogatásaink során még meglelt, tehát a „visszacsatolás” idején már nem gyermekcipőjüket taposó emberek is ránk csodálkoztak: „Hát maguk, külföldi létükre, hol tanultak meg ilyen jól magyarul?”

Nem árt újra és újra elmondani nemzeti tragédiánk hiteles történetét, s közben elgondolkodni annak okairól és következményeiről. Elgondolkodni arról, ami egyébként itt, Tóthfaluban is elhangzott, hogy a nemzetek és országok sorsáról szinte isteni omnipotenciával döntő és határozó győztes nagyhatalmak jelen levő képviselői (a „Tigrisnek” becézett francia Clemenceau kivételével) vajon valóban a Beneš–Masaryk kettős álnok ravaszkodásainak és körmönfont hazudozásainak felülő, naiv, tájékozatlan, jóhiszeműen együgyű bácsikák voltak-e, vagy tudatos célul tűzték ki Magyarország és a magyar nemzet teljes tönkrétételét, ellehetetlenítését? S vajon miért tették ezt alig több mint fél évszázaddal a dicsőséges magyar polgári forradalom és szabadságharc után, melynek leverésekor – Vörösmarty Szózatát parafrazálva – „az ember millióinak szemében gyászkonny ült”, s az emigrációba kényszerült szabadsághősöket, Kossuth Lajossal az élükön, a világ minden táján grandiózus méretű rokonszenvtüntetések és szeretetnyilvánítások fogadták? Mi volt az oka, hogy a „győzők” mit sem törődtek a haldokló költő, Ady Endre utolsó kérésével, és „csak azért is” de még milyen kegyetlenül megtiporták a magyar szíveket!

S a második megtiprás alkalmával még Churchill angol miniszterelnök is elegáns könnyedséggel feledkezett meg Teleki Pál tragikus halálakor tett ígéretéről, hogy a háború befejezése utáni béketárgyaláson egy székelt jelképesen üresen fognak hagyni a háborúba való belépés ellen öngyilkosságával tiltakozó magyar miniszterelnöknek. (Így aztán a második Trianon még az elsőnél is kegyetlenebbre sikeredett.)

Mindez vagy legalábbis mindennek a nagyobb része elhangzott ugyan a tóthfalusi tanácskozáson (amely valójában nem is volt igazi tanácskozás, hiszen az előadásokat követő vita ezúttal elmaradt, bár az utólagos – írásos – hozzászólások még azzá tehetik, amihez az itt olvasható szöveg is egy szerény hozzájárulás kíván lenni), bennem azonban nem kevés hiányérzetet hagyott, mintha csak egy egyébként helyes orvosi diagnózis felállítását nem követné a terápia meghatározása, hanem a beteget egyszerűen a sorsára hagyják. (Az egészségügy jelenlegi állapotában sajnos ez a hasonlat nem is tűnik annyira abszurdnak!) Elvártam volna, hogy megvitassuk: a múlt és a jelen áldatlan kisebbségi helyzetén vajon határmódosítással, a határok „légiesítésével”, a nemzetközi kisebbségvédelmi szervezetek és szervek segítségének, netán beavatkozásának a kieszközlésével vagy az adott állami keretek törvényhozásában való aktív részvétellel kell és lehetséges-e javítanunk.

Az nem lehet vitás, hogy a dolgok jelenlegi állása szerint a passzivitás, azaz ha nem teszünk semmit a helyzet megváltoztatása végett, az anyaország határain kívül rekedt nemzetrészek teljes felszámolásához fog vezetni, mégpedig nagyon is belátható időn belül. Ma, a XXI. század hajnalán a Balkán és Kelet-Közép-Európa államai - melyek közé a hajdani Osztrák-Magyar Monarchia utódállamai is tartoznak – vezető politikusaik bevallott vagy titkos céljuk még mindig a tiszta nemzetállam létrehozása, ahol a kisebbség, a „mátság” nem a sokszínűség előidézte gazdagodást, csupán zavaró körülményt, a boldogulás akadályát jelent (vagy azzá van minősítve), amelyet minél előbb eliminálni kell, ha másként nem megy, hát békés asszimilálás, de ha alkalom adódik, úgy kényszerű kitelepítés, vagy végső esetben – mint volt szerencsétlenségünk többször is megtapasztalni – akár népiirtás, genocídium árán is! (Hála istennek, ez a „végső megoldás” a mai civilizált világban már egyre szalonképtelenebb módszerré minősül!)

Minthogy azonban minden létező a megsemmisülés ellen küzd, és a fennmaradásra törekszik, így a szóban forgó magyar nemzeti kisebbségnek is ez a célja és szándéka, melynek biztosítására – úgy látszik – valóban itt az utolsó óra. A megmaradás legradikálisabb eszköze természetesen az asszimilálásra törekvő többségtől való elkülönülés, elszakadás (szeparálódás, szecesszió), amely lejátszódhat belső gettósodás vagy határmódosítás útján is. Az előbbi a mi esetünkben nem kivitelezhető (bár az „államalkotók”

ennek szándékával már többször is meggyanúsítottak bennünket) a délvidéki magyarság csekély létszáma, civilizációs szintje és vegyes lakosságú területen való elhelyezkedése miatt.

Ami a határmódosítást illeti, az természetesen nemcsak erőszakos, hanem békés megegyezés útján létrejövő is lehet, csak hogy erre a jogtalanul megszerzett területek birtokosai részéről semmi készséget sem látok. A nemzetközi politikai helyzet is olyan, amely inkább a status quo fenntartását tartja előnyösebbnek, mint a hajdani történelmi igazságtalanságok és jogtalanságok jóvátételét. A Trianon óta eltelt több mint nyolcvan év és a II. világháború befejezése utáni több mint fél évszázad céltudatos kisebbségnyomó és telepítési politikája már egyébként is annyira megváltoztatta az etnikai arányokat és fellazította az anyaország határai mentén élő magyarság kezdetben jelentős, kompakt tömbjeit, hogy az annak idején még elképzelhető „néprajzi” határok ma már jóval inkább közelítenének a trianoni politikai határokhoz, bár még most sem esnének teljesen egybe azokkal.

Csak hogy a mai nagyhatalmak sem mutatnak semmi hajlandóságot abban az irányban, hogy – akár konfliktusok árán is – rendezzék a ma még szemmel láthatóan világszerte megoldatlan nemzetiségi kérdéseket. („Eklatáns” példa erre, hogy a Szaddam Huszein vezetése alatt álló Irakot megrendszabályozni készülő Egyesült Államok már jó előre biztosította a NATO-szövetséges Törökországot, hogy az iraki rezsim megdöntése esetén sem fog hozzájárulni az ottani kurd kisebbség elszakadásához és független államának létrehozásához. Megjegyzendő, hogy a kurd nép lélekszáma meghaladja pl. a szerbekét, s noha egy tömbben, de több szomszédos ország területén élnek, melyek ugyan időnként egymással is hajba kapnak, ám rögtön egyezsége jutnak, mihelyt a kurd kisebbség függetlenségi törekvésének a letöréséről van szó. Ugyanez a helyzet a baszk kérdésében Francia- és Spanyolország között.)

Sajnos ma a világ államainak sorában alig akad olyan, amely a kisebbségi kérdést a néprajzi és a politikai határok közelítésével kívánná megoldani, mint hogy egyetlen ilyen kísérlet is könnyen dominóeffektust (s netalán háborúkat) vonhatna maga után. A határövezetekben élő, rendszerint vegyes lakosság – kölcsönös megegyezésen alapuló lakosságcsere nélkül – egyébként sem tenne lehetővé egy mindenkit egyaránt kielégítő megoldást, legfeljebb a magukat kisémmizetteknek, megrövidítetteknek, netán identitásukban veszé-

lyezettetteknek érzők számát lehetne némileg csökkenteni, de ez újabb gondok létrehozásával járna.

A kisebbségi kérdés számunkra kedvező megoldása a határok „légiesítése”, amely történhet államközi megállapodásokkal vagy a közös Európához való csatlakozás útján. Elmondhatjuk ugyan, hogy az előbbi megoldásra voltak és vannak biztató kezdeményezések, kísérletek, hiszen a nemzetközi gazdasági és kulturális együttműködés minden normálisan gondolkodó államférfi által könnyen belátható államérdek, csak-hogy amikor a kisebbségi kérdéstről van szó, akkor az államférfiúi bölcsesség gyakran csődöt mond, átadván helyét a nemzeti önzésnek és szűkkeblűségnek. És ez a jelenség nemcsak itt, a bércecs Balkánon meg a balsors verte Kárpát-medencében figyelhető meg. Sok helyütt a „fegyverrel meghódított” területeket még ma is kizsákmányolni való gyarmatoknak, azok (főleg idegen ajkú) népét pedig robotra kényszeríthető vazallusoknak tekintik, maguk viszont szívesen játsszák a felsőbbrendű „fehér szahib” szerepét, akit a hódítás jussán méltán megillet a könnyebb (vezetői) munka, a nagyobb fizetés, egyszóval: a privilegizált helyzet.

A határok „légiesítésének” és a kisebbségi jogok „európai szintű elismerésének” szép szövegei mellett azt tapasztalhatjuk, hogy az „államalkotó” többség még mindig gyanakodva figyeli az anyaországi újság- és könyvbehozatalt, a határövezetben az anyaország felé forduló tévé-antennákat (szerencsére a parabolaantennák és a kábeltelevíziózás korában ez már egyre kevésbé irritáló), de a hazai törvényeink által egyébként engedélyezett anyanyelvű iskolák, iskolai tagozatok, egyetemi karok és főiskolák megszervezésére, megnyitására irányuló kezdeményezéseket (hogy külföldi előadók, tanárok foglalkoztatásáról ne is beszéljünk!), művelődési rendezvényeinket, anyanyelvünk és nemzeti jelképeink (himnusz, zászló, címer) használatát is. Ugyanakkor szeretnék a külföld szemében a nemzeti tolerancia, a megértés és nagyvonalúság látszatát kelteni, amihez kisebbségi politikai elitünk kormányzati szerepvállalásával hajlandó is a szükséges dekorációt szolgáltatni – némi anyagiakkal és pozíciókkal járó viszonzás ellenében. Ez persze a többségieket is gyakran kellemetlen, már-már a tudathasadást megközelítő helyzetbe hozza. S mindehhez járul még a bítangul szerzett jószág esetleges elvesztésétől való rettegés, ami lélektanilag megérthető ugyan, ám meg nem bocsátható, mert ettől megszabadulni csakis a meglopottak teljes kártalanítása vagy teljes eliminálása árán lehet, melyek közül az utóbbi ugyan biztató ala-

posszággal, de nem elég gyorsan halad akár itt, a Délvidéken is...

Sajnos, a kisebbségekhez való illetén viszonyulás az akadályok között annak is, hogy Kelet-Közép-Európa és a Balkán arra igényt tartó államai egyazon időben váljanak az Európai Unió tagállamaivá, ami ugyan a nemzetiségi kérdések közül sokat megoldana, de valószínűleg nem mindent. Mert bár tapasztalatom nincs ezen a téren, de el tudom képzelni, hogy egy német anyanyelvű egyén azért nem egészen úgy érzi magát Dél-Tirolban vagy Elzászban, mintha Ausztriában, illetőleg Németországban élne, bár kétségkívül sokkal jobban, mint egy magyar Horvátországban, Jugoszláviában, Romániában, Szlovákiában vagy Ukrajnában. (Szlovéniát azért nem említettem, mert ott már alig van magyar, és nem hinném, hogy ez az állam részéről történt „agyondédelgetés” következménye.) A felsorolt államok eltérő (netán hosszabb) időszak folyamán történő EU-felvétele inkább növelni, semmint csökkenteni fogja a kisebbségi gondokat. Félő, hogy mire ránk kerül a sor, már mi is Magyarországhoz vagy Szlovéniához hasonló „előnyös” helyzetben leszünk a kisebbségek lélekszámát tekintve. (Hacsak egy „kedvező” világpolitikai fordulat ismét a „többségi nemzet” nyakába nem zúdít néhány millió albánt és muzulmánt!)

„Mit van tennünk?” – kérdezhetném Arany János Ősszel című költeményét parafrázálva, de azért talán mégse kössünk ki Ossziánál, akinek költői tárgya „enyésző nép, ki méla kedvvel múltján borong”. Ehelyett próbáljunk felocsúdni a nyolc évtizedes letargiából, és a lehetőségekhez képest változtatni eddigi sajnárú helyzetünkön. Elsősorban azzal, hogy darabokra töredezett politikumunk, kölcsönös támogatás helyett egymást marcangoló pártjaink, az elburjánzó és mindenre rátelepedő professzionális politikai elit helyett próbáljunk civil szervezeteinkre (mint amilyen a szóban forgó tanácskozásnak otthont adó Intézet is) támaszkodni, azt minél jobban működtetni és újakat létrehozni. (Persze, azért az sem ártana, ha „csúcspolitikusaink” végre szót értenének egymással, és egyesítenék erőiket, de őket ismerve erre alig van remény, hiszen egy, a romániaihoz és a szlovákiaihoz hasonlóan egyesített jugoszláviai-szerbiai-vajdasági magyar pártban mit is keresne öt-hat elnök, háromszor-négyszer annyi alelnök és megannyi – a jó ég tudja, honnan és miből – fizetett funkcionárius?!)

A tennivalókat illetően – ha csak elméleti síkon is – vizsgáljuk azért meg a leghatékonyabbnak tűnő al-

bán példát! (Egyébként mondhattam volna ír, román, szlovák, ukrán példát is, hiszen mindezek hozzánk, magyarokhoz képest egyaránt sikernemzetek!) Csak-hogy ennek a példának a követésére a magyar népesség egyszerűen nem alkalmas. Nem létszámbeli okokból, hiszen székelyföldi vagy felvidéki lakóhelyükön arányszámuk nem rosszabb, mint az albánoké Kosovóban. Csakhogy a magyarság, úgy látszik, nem volt és nem is lesz képes a Kárpát-medence belakásához szükséges szaporaságra (hiába biztatja erre szavakkal és példamutatással a zentai Burány doktor úr!), sem mások kiszorítására vagy beolvasztására, mint azt szomszédai részéről a saját bőrén tapasztalhatta és tapasztalja is. (Igaz, ez sem válik be mindig, csakhogy ami nem megy a horvátokkal és a bosnyákokkal, az annál jobban megy a délvidéki magyarokkal szemben, s még csak egyetlen golyót sem szükséges kilőni hozzá!)

Vajon enerváltságunk, belenyugvásra való hajlamlunk, „ázsiai” közönyünk-e az oka, de mindenképpen sajnálatos tény, hogy a jugoszláv polgárháború idején a Tisza-vidéki háborúellenes tiltakozáson kívül alig történt a részünkről valami kísérlet is arra, hogy beleszóljunk sorsunk további alakulásába. A szerb menekülteknek a Vajdaságba tódulása (800 000-ből 500 000) és az etnikai arányok gyökeres (és a nemzetközi kisebbségvédelmi egyezmények által tiltott) megváltoztatása ellen még a tiltakozásra sem futotta pártjaink vagy civil szervezeteink erejéből. (Nem a világnyelvek ismeretében való szinte már közmondásos járatlanságunk ennek az oka?)

Talán Adynak van igaza, aki A hőkölés népe c. versében ezt írja rólunk, magyarokról:

*Betyár urai így nevelték,
Nem rúg vissza, csak búsan átkoz,
S ki egyszer rúgott a magyarba,
Szinte kedvet kap a rúgáshoz.*

Persze, az erőszaktól való ösztönös irtózás, a konfliktusok békés, tárgyalásos megoldására való törekvés tekinthető a civilizáltság, a kulturáltság megnyilvánulásának és egyben tanúbizonyságának is, csak-hogy az a kérdés, mit lehet ezzel elérni még a XXI. században is? A mai „civilizált” világ is jobbra csak az erőszak nyelvén ért, a leghatásosabb ékesszólás, a leglogikusabb okfejtés sem ér annyit, mint „az öklök érve”, az erőszaktól való vissza nem rettenés. Mert bár az erőszakos határmódosítás a fentebb már ismertett okokból a nagyhatalmak részéről eleve visszautasított

megoldás, azért világszerte jöttek és jönnek létre újabbnál újabb államok és „autonóm” területek, harcolnak ki maguknak kisebb-nagyobb népcsoportok és nemzetrészek viszonylag magas fokú önkormányzatot. Igaz, az anyaországhoz való csatlakozást (visszacsatolást) még a legerőszakosabb fegyveres konfliktusok árán sem sikerült senkinek elérnie, de egy állam területi felosztását a különböző etnikumok között annál inkább. (Ciprustól Jugoszlávián és a Szovjetunió át Palesztináig és Kosovóig?)

Csoóri Sándornak Duray Miklós Kutyaszorító c. regényéhez írt előszavában olvashatjuk: »Végül is a baszkok lőnek, az írek robbantanak – miért nem követik példájukat például az erdélyi magyarok vagy a szlovákiaiak?« E kihívó kérdést nem én rögtönöztem most, hanem radikális olasz értelmiségiek dobták magasba évekkel ezelőtt. Mit válaszolhattam volna nekik? Nem azzal a közhellyel érveltem, hogy Közép-Európában a kisebbségek semmiképpen se juthatnak fegyverhez, hanem azzal, hogy még a fegyverkezés fölviányozó gondolatához sem jutnak el. Tudniillik ahhoz, hogy egy gondolat, egy érzés, egy igazság életképes legyen, legalább két ember egyetértésére van szükség.”

Természetesen nem azt akarom mindezzel mondani, hogy nemzetiségi jogaink védelmében nekünk is fegyvert kellene ragadnunk, mint azt hajdani honfitársaink, a kosovói albánok tettek. Ehhez túl kevesen vagyunk, és túl vegyes lakosságú területen élünk (bár ez az utóbbi körülmény a horvátországi és boszniai szerbeket egy csöppet sem zavarta), és – ami a legfontosabb – egy ilyen kétséges vállalkozáshoz anyaországunk részéről sem számíthatnánk semmiféle támogatásra a fentebb említett nemzetekkel ellentétben. A legfőbb ok azért mindenképpen az a civilizációs szint, amelynek birtokában túlnyomó többségünk (köztük jómagam is) már visszaborzad minden erőszakcselekménytől, de ugyanakkor az értelem szava is azt súgja, amit egyik világos pillanatában Dobrica Ćosić szerb „írófejedelem” és jugoszláv köztársasági exelnök így fejezett ki: „Mindent fel lehet áldozni a nemzetért, kivéve a nemzetet magát!” Sajnos, a legutóbbi anyaországi politikai események tükrében kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy az ottani magyar népességnek legalább a fele a nemzet egészének az érdekében még ennél jóval kisebb áldozatvállalásra sem érez késztetést...

De hát akkor mégis mit tehetünk a minket, délvidéki magyarságot egyre inkább fenyegető asszimilációs veszélyével szemben? Hiszen a mi esetünkben

egyáltalán nem csupán irodalmi fordulat már a Kölcsey-féle tragikus jóslat:

„És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblű nép...”,

de talán még Vörösmartyé sem a sírról, „hol nemzet süllyed el”. Hiszen az utóbbi tíz év horrorfilmbe vagy –regénybe illő történései annyira megtizedelték sorainkat, méghozzá a családalapításra és nemzetgyarapításra alkalmas, produktív ifjúságot sodorva magukkal, hogy már-már felmerül a kérdés: jelen van-e még az a bizonyos „kritikus tömeg”, amely alá csökkenve már nem állítható meg az etnikum teljes felmorzsolódása, eltűnése? Erre a kérdésre azonban egyelőre a legutóbbi népszámlálás adatai sem adnak feleletet, hiszen – nem tudni, mi okból – a május végére közzétételre ígért adatok még most, szeptember derekán sem ismeretesek. Feltehetően a nemzetközi egyezmények által tiltott nemzetiségi arányok megbontásának a cél eltitkolása céljából, bár – ha ez ellen mi magunk nem tiltakozunk – az illetékes nyugati diplomatáknak emiatt aligha lesz álmatlan éjszakájuk. (Különösen azoknak a menekültügyi „szakértőknek” nem, akik pénzadományok gyűjtésével támogatják az elűzött szerbeknek a magyar határ közelében való letelepítésére alkalmas épületek emelését.)

Márpedig miránk és különösképpen kisebbségi politikusainkra (tisztelet a kevés kivételnek) inkább jellemző a meghunyászkodás, a jámbor alázat, a többséggel való együttműködési készség, mint a bátor, karakán kiállás eddig kivívott vagy ezután kivívandó jogaink mellett. Figyeljük csak meg, hogyan viselkedik az egyszerű délvideki magyar, ha egy hivatalban, a bíróságon, a rendőrségen vagy egy nyilvános közintézményben (bankban, postán, állomáson) nem értik meg anyanyelvén elmondott kérését/kérdését! Alázatos, bocsánatkérő mosollyal vált át a „hivatalos” többségi nyelvre (még ott is, ahol a lakosság többségét a „kisebbség” képezi), s „csupa fül” módjára igyekszik megérteni az idegen nyelven sokszor kedvetlenül, morcosan elhangzó választ, utasítást, hálás pislogással nyugtázva, ha esetleges nyelvtani botlásait a felsőbbrendű nyelvi műveltség birtokában levő „hivatalos” személy netán elnéző lekicsinyléssel kiigazítja. S ugyanez játszódik le boltokban, elárusítóhelyeken, szolgáltató műhelyekben, ahol tulajdonképpen az eladó, a szolgáltató érdekében állna, hogy szót értsen a vásárlóval, a megrendelővel. De nem: inkább az utóbbi pironkodik, restelkedik az „államnyelv” hiányos ismerete miatt. („Civilizált” országokban – akár itt, a szomszédságban

is – ez messze nem így működik.) Ahelyett, hogy egyszerűen sarkon fordulna, vagy követelné, hogy hívjanak az ő nyelvén beszélő ügyintézőt, eladót.

Megfigyelhető, hogy a jelenlegi rendhagyó gazdasági viszonyok között a nagyfokú munkanélküliség is főként a kisebbséghez tartozókat sújtja. Ha legalább ott megkövetelnénk a kisebbségi nyelv ismeretét az ügyfelekkel, vásárlókkal, páciensekkel stb. érintkezőktől, ahol a kisebbség(ek) a lakosság jelentős részét képezi(k), számos kisebbségi juthatna munkához, egzisztenciához, megélhetéshez. S feltehetően a „többséghez” tartozók közül is éreznének egypáran készletét, hogy – mint évtizedekkel ezelőtt – némi jártasságra tegyenek szert a kisebbségi nyelv(ek)ben.

Hiányoljuk a magyar többségű helyi önkormányzatok elszántságát, célratörőségét, hogy az eddig már kivívott kisebbségi jogokat érvényesítsék. Hiányoljuk a két- vagy többnyelvű nyilvános feliratokat, amelyek nemcsak az eligazítást szolgálják, hanem annak jelzését is, hogy az adott területen, helységben a kisebbség nyelve kötelező használatban van, és azzal teljes jogúan élni is lehet. Elvárjuk az erélyesebb, keményebb fellépést a nyelvhasználati jogok csorbulása esetén, s ha nem is a kommunista egypártrendszer idején szokásos „kulcsrendszer”-t kérjük számon, de megköveteljük, hogy igenis mindenütt és minden téren legyen lehetséges az összes lakossági nyelvek használata. Ezzel nem a „gettósodást” vagy a „szeparálódást” kívánjuk előmozdítani, hanem annak a lehetőségét, hogy mindenki, aki csak akar, a saját szülőföldjén élhessen és boldogulhasson, ne kelljen senkinek a kenyér, a megélhetés után kutatva távoli országrészekbe vagy külföldre vándorolnia, s ott elveszítenie anyanyelvét, nemzeti identitását.

Követeljük, hogy az anyanyelvű iskoláztatás joga az óvodától az egyetemig ne maradjon papírra vetett „írott malaszt”, hanem a kisebbség nyelvét megfelelő szinten beszélő pedagógusok foglalkozzanak a kisebbségi tanulókkal, az oktatás-nevelés minden szintjén. Akár a „numerus clausus” annak idején annyira kárhóztatott jogszabályát is elfogadnánk, mert bár ez a törvény azt a célt szolgálta, hogy egyes magyarországi kisebbségek ne juthassanak be lakossági részarányukat meghaladó számban az oktatási intézményekbe, mi boldogok és elégedettek lennénk, ha kisebbségi fiataljaink legalább ilyen arányban volnának jelen a közép- és felsőoktatási intézményekben, és ott anyanyelvű oktatásban részesülhének.

Evárjuk az általunk megválasztott képviselőktől, tanácsnokoktól és a közeljövőben megalakuló Magyar Nemzeti Tanács tagjaitól – nemkülönben tartományi minisztereinktől, hogy bátran, következetesen és megalkuvás nélkül álljanak ki kisebbségi nemzeti érdekeik mellett, ha kell, kormányzati, ha ez nem megy, úgy ellenzéki pozícióban is, ám ezt ne egyéni érdekeik és késztetések alapján döntsék el, hanem a választóikkal fenntartott szoros kapcsolat útján figyelemmel kísért közérdek vonalán. S ugyanakkor választópolgáraink is kísérik figyelemmel, hogy kik és milyen intézmények, pártok és szervezetek azok, akik és amelyek valóban a kisebbségi érdekeket tartják szem előtt, és a méltatlanktól vonják meg bizalmukat!

Evárjuk politikusainktól, hogy nyelvünk, kultúránk védelmében ne csak anyaországi kormányzati szervekhez, alapítványokhoz forduljanak az oktató-nevelő és művelődési intézményeink, egyesületeink, könyv- és lapkiadónk működtetéséhez szükséges pénzeszközök, segélyek, támogatások „kikoldulása” végett, hanem elsősorban azokhoz a jugoszlávai-szerbiai-vajdasági kormányokhoz-minisztériumokhoz, amelyeknek ez a támogatás alkotmányos, sőt nemzetközi egyezményeken alapuló kötelezettségük, amelyről még/már az ominózus trianoni békeszerződés is megemlékezik (sajnos a 45-ös versalles-i már nem)! S ha ez az állami támogatás netán elmaradna, vagy nem érné el az összlakossági részarányhoz képest minket megillető mértéket, úgy képviselőink (Nemzeti Tanácsunk, kisebbségügyi miniszterünk, ombudsmanunk) ne vonakodjanak a kisebbségvédelemmel megbízott nemzetközi fórumokhoz folyamodni, s ha kell, akár azt követelni, hogy Jugoszlávia vagy Szerbia tegyen eleget a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségeinek, vagy ha arra nem képes, úgy mondjon le a kisebbségek által lakott (határ menti) területekről (békés-megyezéses határmódosítás).

Most, Kossuth Lajos születésének 200. évfordulóján elevenítsük fel a nagy hazafi és államférfi egyik követésre méltó gazdasági és politikai létesítményét, a Védegyletet, amelynek célja és eszköze az osztrák elnyomás súlyos körülményei között a magyar termékek pártolása és vásárlása volt a divatos külföldi áruk helyett. Nos, a mi Védegyletünk egymás anyagi, erkölcsi és gazdasági támogatásában találja meg célját és értelmét! Segítsük egymást az érvényesülésben, ne tűrjük, hogy az újabban betelepültek kiszorítsanak bennünket a vállalkozásokból, a kereseti lehetőségekből! Ne engedjük, hogy utódaink munka- és érvényesülési

lehetőségek híján meghasonlott semmittevőkke vagy otthonukból kiűzött Gastarbeiterekké váljanak! Ne hagyjuk kitépni gyökereinket az áldott bácskai, bánsági vagy akár szerémségi szülőföldből, hiszen van annyi jussunk nekünk is itt élni, mint bárki másnak! Ezt a jogunkat viszont csak úgy érvényesíthetjük, ha megköveteljük a már annyiszor meghirdetett, majd visszavont nemzeti és nyelvi egyenjogúság valóságos megteremtését, melynek eredményeként legalább itt, a Vajdaságnak nevezett, vegyes lakosságú területen csak az lelhessen otthonra, aki tiszteletben tartja mások ugyanerre való jogát, aki hajlandó megtanulni a velük együtt élők nyelvét, megismerni és elfogadni azok kultúráját!

Nem azt kívánjuk, hogy nézzük le, marasztaljuk el a „kockabetűs” írással rögzített irodalmat, a bizánci stílusjegyeket viselő műemlékeket. De ne is értékeljük azokat saját irodalmunk, műalkotásaink fölé! „Varietas delectat” – (a változatosság gyönyörködtet) tartották az ókori latinok, s Isten nem azért teremtett bennünket különféleknek, hogy a viszály magvait hintse el közöttünk, hanem hogy gyönyörködni tudjunk egymás hagyományaiban, művészetében, másságában. Hiszen ha az egyformaság állt volna a Teremtő szándékában, akkor virágból is csak csupa rózsát vagy tulipánt teremtett volna! A vajdasági etnikumok sokfélesége, az egymás mellett létrejött kultúrák gazdagsága már magában is páratlan értéket képvisel, de csak akkor, ha e kultúrák közötti kapcsolat nem egyoldalú, csakis a többség kultúrájának a befogadására irányuló, hanem bi-, illetőleg multilaterális, oda-vissza ható és átjárható. Ne elégedjünk meg tehát azzal, hogy megteremtjük anyanyelvű oktatási rendszerünket, elektronikus és nyomtatott sajtónkat, művelődési intézményeinket és szervezeteinket! Követeljük meg, hogy a többségi nyelvű iskolák tanulói is ugyanannyit tudjanak a mi múltunkról és kiválóságainkról, mint mi az ő népükéről, hogy az ő sajtójuk, könyvkiadásuk is annyit foglalkozzék velünk, mint mi övelük (gondoljunk csak a fordításirodalom aránytalanságaira). Ismerjük és becsüljük meg egymást, de az erre való törekvés semmiképpen sem lehet egyoldalú.

Csak hogy elegendő vagyunk-e még mindennek az eléréséhez, sőt: kikényszerítéséhez? Itt, a Délvidéken talán nem. De az egész Kárpát-medencei magyarság összefogásával és a nemzetközi fórumokon való okos lobbizással mindenképpen. Ezért is van szükségünk okos, művelt, világnyelveket beszélő fiatalokra, akik világszerte méltóan képviselhetnének minket, mint ahogy azt nálunk kisebb nemzetek fiai is teszik. Csak hogy elmaradottságunkban, másodrangú helyzetünk-

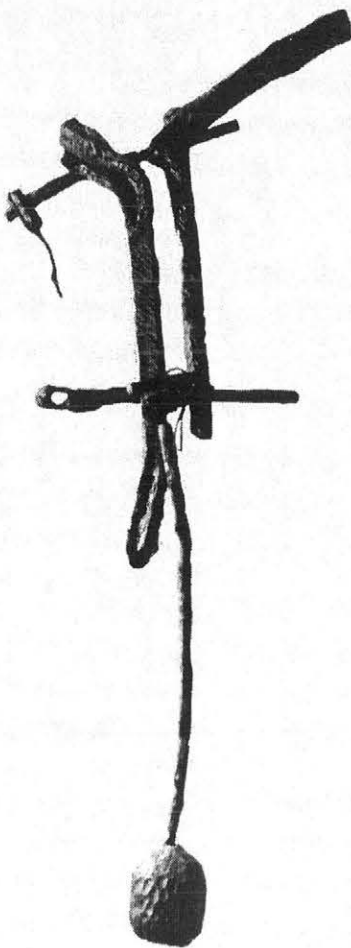
ben, a jugoszláv szellemű bolsevista-szocialista ideológiában történt neveltetésünk folytán hogyan termeljünk ki ilyen ifjúságot? Nem azért vezetgette népét Mózes negyven éven át a Sinai pusztaságban, mert nem tanult földrajzot, hanem hogy kihaljon az egyiptomi húsfazekak mellett felnőtt nemzedék. Csakhogy nekünk már aligha van negyven évünk, hogy eljussunk a Kánaánba!

Megint csak Kossuthot idézzük: „Már olyan kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosoknak is meg kellene bocsátanunk”. Mi is olyan kevesen vagyunk, hogy maradék csekély erőnket nem fecsérhetjük el meddő pártvitákra, személyes sérelmek megtorlására.

Ám ez még nem jelenti azt, hogy apa- és anyagyilkosainknak, nemzeti érdekeink, anyanyelvünk, kultúránk áruba bocsátóinak is megbocsássunk! Őket könyörtelenül le kell lepleznünk, hogy továbbléphessünk azon az úton, amely közösségünk remélhető érvényesüléséhez, felvirágzásához vezet. Már csak azért is,

*„Hogy néhány maradt sereghajtó
Törötte, fogyva azt ne vallja:
Ezért a népért úgymint mindegy,
Ebsorsot akar, hát – akarja.”*

(Ady)

Inga